

РОЛЬ СИНТАКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ ГАСТРОНОМІЯ (ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Стаття присвячена проблемі побудови та продуктивності гастрономічних термінологічних словосполучень на матеріалі двох різноструктурних мов (французької та української). Визначається поняття та характеристика термінологічного словосполучення. Пропонується обґрунтоване підтвердження великої продуктивності термінотворчих моделей дво- і трикомпонентного типу і характеру зв'язку між елементами словосполучень в зіставляваних мовах. Встановлення співвідношень між простими і складеними галузевими термінами, а також термінокомпонентами складених, дало можливість детально проаналізувати процес їх формування, їхню довжину та особливості синтаксичної сполучуваності термінокомпонентів.

Ключові слова: термін, термінологія, синтаксис.

Статья посвящена проблеме структуры и продуктивности гастрономических терминологических словосочетаний на материале двух разноструктурных языков (французского и украинского). Определяется понятие и характеристика терминологического словосочетания. Предлагается обоснованное подтверждение значительной продуктивности терминообразующих моделей двух- и трехкомпонентного типа и характера связи между элементами словосочетаний в сопоставляемых языках. Определение соотношений между простыми и сложными отраслевыми терминами, а также терминокомпонентами составных, дало возможность детально проанализировать процесс их формирования, их длину и особенности синтаксической сочетаемости терминокомпонентов.

Ключевые слова: термин, терминология, синтаксис.

The article deals with the problem of the structure and the productivity of gastronomic terminological word combinations. The examples are taken from French and Ukrainian. The terminological word combination is defined and characterized. The article offers a substantiation of the large productivity of term-forming models of two- and three component type and the character of connection between the elements of the combinations in the languages under comparison. The establishment of the relations between the simple and the complex special terms, between the terms' components of the complex terms gave the possibility to analyse in detail the process of the term formation their length and the peculiarities of the terms components' syntactical combinability.

Key words: term, terminology, syntax.

Вивчення термінології як системи, визначення її місця у структурі мови є одним з актуальних завдань сучасної лінгвістики. Розв'язання теоретичних завдань – визначення природи термінів як знаків спеціальних понять, виявлення дериваційного потенціалу термінологічної лексики, дослідження загальних тенденцій розвитку терміносистем – перебуває у центрі уваги цілого ряду дослідників (Д.С. Лотте, Т.Р. Кияка, Т.І. Панько, О.О. Рефор-

матського, В.П. Даниленко, Л.Ю. Буянової, Ф.А. Ципкіної, О.О. Селиванової, Ж. Вільє, А. Мартена). Значний інтерес у лінгвістів викликають проблеми галузевих термінологій, розширення меж терміносистем, зростання ролі термінологічних сполучень, підвищення їх питомої ваги, збільшення кількості компонентів, які входять до них, що пов'язано з диференціацією і уточненням наукових понять.

Зіставне вивчення термінології різноструктурних мов уможливило встановлення багатоаспектних комплексних відношень між системами мов (на лексичному, семантичному і граматичному рівнях), а також виявлення та класифікацію особливостей синтаксичної сполучуваності термінокомпонентів у досліджуваних мовах. Це засвідчують праці вітчизняних мовознавців (М.П. Кочергана, Ф.А. Циткіної, В.М. Манакіна) та зарубіжних (В.Г. Гака, П. Жиро, Н. Хомського, В. Брьондаля).

Серед різноманітних засобів термінотворення синтаксичний спосіб номінації належить до традиційних і зберігає свою продуктивність у сучасній мові науки, за допомогою якого можливе відображення в терміні ознак поняття [1, с. 106]. На продуктивність синтаксичного типу термінотворення та необхідність його вивчення вказують Д.С. Лотте (1969), Б.Н. Головін і Р.Ю. Кобрін (1987), В.М. Лейчик (1986). Монографії Ф.А. Циткіної та Т.А. Журавльової нас переконують в тому, що реально існуючу термінологію не можна обмежувати тільки однослівними термінами.

Поява багатокомпонентних синтаксичних комплексів з атрибутивними відношеннями між компонентами, забезпечує точну передачу істотних ознак термінованих понять [7, с. 5]. Внаслідок цього формуються складені найменування з декількох компонентів, тобто термінологічні словосполучення. У граматиках словосполучення визначається як «непредикативне семантико-граматичне об'єднання двох (і більше) самостійних слів» [3, с. 527]. У французькій лінгвістиці пропонується термін складна лексична єдність «*lexie complex*», що служить комплексним найменуванням предмета і його безпосередньої ознаки [2, с. 33]. При цьому слід уточнити, що «словосполучення є не сполучення слова і його безпосередньої ознаки, а сполучення *вихідної* форми слова (називний відмінок іменника) і *граматично залежної* від неї форми слова (прикметника, непрямой форми іменника)» [10, с. 37-38]. Вони виражають єдині цілісні поняття. Причому цілісність значення виводиться з суми значень його компонентів і є показником його термінологічності [9, с. 136]. Термінологічне словосполучення виявляється багатокомпонентною лінійною термінологічною одиницею, у якій виділяються три формальних аспекти: а) ТСС – вільне словосполучення, оскільки його складові компоненти зберігають своє словникове значення; б) ТСС – усталене словосполучення, ізоморфне термінованому поняттю у певній термінологічній системі, за межами якої його усталеність втрачається; в) ТСС – *закрите* словосполучення, причому його закритість двобічна. З одного боку – вона обумовлена включенням ТСС у певну термінологічну систему і у цьому випадку можна говорити про *внутрішньосистемну* закритість. З іншого боку – *внутрішньоструктурна* закритість, що не допускає включення у термінологічне словосполучення, яке сформувалося, конотативних розповсюджувачів.

Термінологічні словосполучення відображають систему понять відповідної галузі знань і відрізняються від інших словосполучень незалежністю від контексту [8, с. 98]. Термінологічні словосполучення не протиставляються словосполученням загальнолітературної мови, а утворюють підмножину усередині словосполучень номінативного типу. На продуктивність синтаксичного типу термінотворення вказують Д.С. Лотте [7], Б.М. Головін і Р.Ю. Кобрін [4], В.М. Лейчик [6]. При цьому головною тенденцією у побудові подібних багатокомпонентних найменувань виявляється формування загального значення, оскільки синтаксичне значення несамостійне. Воно виникає у комунікації певних граматичних компонентів, що входять до лінійної структури ТСС, з фіксованих значень його компонентів [5, с. 97].

Таким чином, термінологічні словосполучення виражають єдині, цілісні поняття і вирізняються різним ступенем розкладання значення. У цілому їх можна вважати більш усталеними, ніж словосполучення загальнолітературної мови. Отже, можна чітко сформулювати в узагальненому вигляді ідентифікаційні ознаки *синтаксичного типу* термінотворення, а саме: регулярне *створення* ТСС на базі *однієї* частини мови, що заміщає дистрибуцію головного компонента (ГК) словосполучення; перманентне *збереження* формальної твірної структури ТСС; регулярне *відтворення* однотипного значення і його специфічних ознак за допомогою *залежного компонента* (ЗК) термінологічного словосполучення.

Дисертаційні дослідження останніх років (С.М. Руденко, І.М. Нікуліної, С.М. Кришталь, О.О. Приймак, Е.Р. Брагіної, С.С. Риженко) свідчать про те, що і на цей спосіб номінації спрямована сьогодні найбільша увага дослідників.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями порівняльно-типологічного термінознавства на матеріалі різноструктурних мов. Метою статті є аналіз синтаксичних засобів творення гастрономічних термінів у французькій та українській мовах, виявлення подібності та розбіжності у синтаксичних структурах термінів досліджуваної лексики, порівняльна характеристика кількісного представлення різних структурних типів термінів-гастрономів в обох мовах.

Слід зазначити, що кулінарна термінологія у зіставному аспекті залишається малодослідженою в мовознавстві. На відміну від багатьох інших сфер термінології та номенклатури, відомих лише спеціалістам, кулінарна лексика вживається в побутовому спілкуванні щодня, на формування якої впливає велика кількість найрізноманітніших чинників, а саме: географічне розташування етносів, історичні умови розвитку самого народу та його мови, релігійні та культурні традиції.

Матеріалом дослідження слугували приклади, дібрані з авторитетних лексикографічних джерел, кулінарних книг досліджуваних мов та Інтернет-сайтів. Оскільки сфера спеціальної гастрономічної лексики має дуже великий обсяг, ми обрали для

аналізу лише невелику частину – 3044 термінологічних одиниць (ТО) української мови та 2983 ТО французької мови.

Предметом дослідження є продуктивність моделей та особливості характеру зв'язку між компонентами гастрономічних термінів у французькій та українській мовах. Основними методами дослідження є *описовий, статистичний та метод компонентного аналізу*.

Особливістю лінгвістичної репрезентації гастрономічної терміносистеми є функціонування простих (укр. *абрикотин*; фр. *andouille* 'сарделька') та складених галузевих термінів (укр. *наній безалкогольний порційний холодний*; фр. *champagne brochet à la sauce blanche* 'шука під винним соусом').

Зіставний аналіз однокомпонентних термінів виявив, що такі терміни складають у французькій мові – 46 % (1372 ТО) та в українській мові – 50 % (1543 ТО) від загальної кількості. Кількісне співвідношення термінів приблизно однакове в обох мовах. За належністю до частин мови найбільш частотними є:

- 1) субстантивні *моделі* (S) – фр. – 38 % (1126 ТО); укр. – 38,4 % (1188 ТО): укр.: *запіканка, калінівка*; фр.: *pêche* 'персик', *chateau* 'горохв'яний суп';
- 2) ад'єктивні (A) – фр. – 5,5 % (163 ТО) та укр. – 8 % (252 ТО): укр.: *арусовий, гірчичний*; фр.: *chocolaté* 'з шоколадним смаком', *croquant* 'хрусткий'.

Нечисленними моделями виявилися дієслівні моделі (V) – фр. – 2,3 % (69 ТО); укр. – 3 % (91 ТО). Наприклад, укр.: *блянувати, в'ялити*; фр.: *braiser* 'тушкувати м'ясо', *farcir* 'начиняти'.

Кількість дієприкметникових моделей (Prtp) збігається в обох мовах і складає 0,4 % (14 ТО) від загальної кількості досліджуваних термінів.

Наприклад, укр.: *попечений, переквашений*; фр.: *affiné* 'добре витриманий сир', *épluché* 'почищений'.

Прості терміни, що репрезентують одне основне поняття гастрономічної терміносистеми і мають самостійне значення та дефініції, несуть ще й основне змістове навантаження у логічному ланцюзі родо-видових зв'язків при утворенні багатокомпонентного (складеного) терміна і є його основними термінокомпонентами. Крім них, в утворенні складеного терміна, беруть участь і допоміжні термінокомпоненти, які відбивають видові характеристики основних і, як правило, бувають репрезентовані термінами, залученими з інших предметних галузей. Встановлення співвідношень між простими й складеними галузевими термінами, а також термінокомпонентами складених, дало можливість детально проаналізувати процес їх формування, їхню довжину та особливості синтаксичної сполучуваності термінокомпонентів.

Результати зіставного дослідження доводять, що у кулінарній термінології кількість термінів, утворених синтаксичним способом складає 50 % від загальної кількості досліджуваного фонду. За числом компонентів ТСС виділяються: *двокомпонентний тип, трикомпонентний тип та багатокомпонентний тип* термінологічних словосполучень. Варто підкреслити, що кожному структурному типу відповідають певні термінотворчі моделі, але кількість моделей у французькій та українській мовах є різною. Загальна кількість моделей складає у французькій мові 107 одиниць, а в українській мові – 80 одиниць, що яскраво ілюструє особливості досліджуваних мов.

Пропонуємо перелік термінотворчих моделей синтаксичного термінотворення (табл. 1):

Таблиця 1

Продуктивність моделей гастрономічних термінологічних словосполучень

Французька мова	Кількість прикладів	Українська мова	Кількість прикладів
<i>Двокомпонентний тип</i>			
SA	358 (12 %)	SA	598 (19,3 %)
S ₁ S ₂	147 (4,9 %)	AS	188 (6 %)
AS	61 (2 %)	S ₁ S ₂	62 (2 %)
pS	53 (1,7 %)	S Adv	68 (2,2 %)
pAdv	39 (1,3 %)	A ₁ A ₂	3 (0,09 %)
SAdv	57 (1,9 %)	A Adv	2 (0,03 %)
NumS	3 (0,1 %)	pS	1 (0,03 %)
A ₁ A ₂	2 (0,06 %)	–	–
Разом	720 (24 %)	Разом	922 (29,7 %)
<i>Трикомпонентний тип</i>			
S ₁ pS ₂	S ₁ pS ₂	S ₁ pS ₂	S ₁ pS ₂
ApS	ApS	ApS	ApS
SA ₁ A ₂	SA ₁ A ₂	SA ₁ A ₂	SA ₁ A ₂
S ₁ S ₂ A	S ₁ S ₂ A	S ₁ S ₂ A	S ₁ S ₂ A
S ₁ S ₂ S ₃	S ₁ S ₂ S ₃	S ₁ S ₂ S ₃	S ₁ S ₂ S ₃
S ₁ AS ₂	S ₁ AS ₂	S ₁ AS ₂	S ₁ AS ₂
SpNum	SpNum	SpNum	SpNum
S _{1conj} S ₂	S _{1conj} S ₂	S _{1conj} S ₂	S _{1conj} S ₂
SpV	SpV	SpV	SpV

Французька мова	Кількість прикладів	Українська мова	Кількість прикладів
VpS	VpS	VpS	VpS
SpA	2 (0,06 %)	–	–
A ₁ A ₂ A ₃	1 (0,03 %)	–	–
A ₁ pA ₂	3 (0,1 %)	–	–
SpAdv	1 (0,03 %)	–	–
SAdvA	2 (0,06 %)	–	–
pPron Prtp	1 (0,03 %)	–	–
ASAdv	3 (0,1 %)	–	–
A ₁ SA ₂	1 (0,03 %)	–	–
Разом	649 (21,7 %)	Разом	251 (8,1 %)
Багатокомпонентний тип (найпродуктивніші моделі)			
S ₁ pS ₂ A	53 (1,7 %)	S ₁ ApS ₂	67 (2,2 %)
S ₁ ApS ₂	23 (0,7 %)	SpAS ₂	65 (2,1 %)
S ₁ S ₂ pS ₃	5 (0,2 %)	S ₁ pAS ₂	16 (0,5 %)
S ₁ pS ₂ S ₃	4 (0,13 %)	S ₁ PrtpS ₂	9 (0,3 %)
S ₁ pAS ₂	3 (0,1 %)	S ₁ pS ₂ Adv	11 (0,3 %)
AS ₁ pS ₂	3 (0,1 %)	AS ₁ pS ₂	7 (0,2 %)
S ₁ pS ₂ pS ₃	21 (0,7 %)	S ₁ pS ₂ S ₃	2 (0,06 %)
S ₁ S ₂ pS ₃ A	1 (0,03 %)	S ₁ pS ₂ conjS ₃	40 (1,3 %)
S ₁ pS ₂ conjS ₃	1 (0,03 %)	S ₁ S ₂ pS ₃	26 (0,8 %)
S ₁ pS ₂ ApS	8 (0,2 %)	S ₁ A ₁ pA ₂ S ₂	33 (1,1 %)
S ₁ pS ₂ conjpS ₃	9 (0,3 %)	S ₁ ApS ₂ S ₃	2 (0,06 %)
S ₁ ApS ₂ conjpS ₃	12 (0,4 %)	S ₁ pS ₂ AS ₃	1 (0,03 %)
S ₁ pS ₂ conjpS ₃ pS ₄	4 (0,13 %)	A ₁ S ₁ pA ₂ S ₂	1 (0,03 %)
S ₁ pS ₂ pS ₃ conjpS ₄	7 (0,23 %)	S ₁ PrtpAdvpAS	1 (0,03 %)
S ₁ ApS ₂ A ₂ conjpS ₃	4 (0,13 %)	S ₁ pS ₂ pAS ₃	6 (0,19 %)
S ₁ pS ₂ pS ₃ pS ₄ A	1 (0,03 %)	S ₁ pS ₂ conjAS ₃	5 (0,16 %)
S ₁ pS ₂ conjpSA ₁ A ₂	1 (0,03 %)	S ₁ ApS ₂ conjS ₃	11 (0,3 %)
S ₁ pS ₂ A ₁ conjpS ₃ S ₄	1 (0,03 %)	S ₁ pAS ₂ conjS ₃	5 (0,16 %)
S ₁ S ₂ pS ₃ conjpS ₄ A	1 (0,03 %)	S ₁ pAS ₂ pS ₃	9 (0,3 %)
S ₁ A ₁ pS ₂ pS ₃ conjpS ₄ A ₂	2 (0,06 %)	–	–
S ₁ pS ₂ pS ₃ conjpS ₄ pS ₅	2 (0,06 %)	–	–
S ₁ ApS ₂ pS ₃ conjpS ₄ pS ₅	2 (0,06 %)	–	–
S ₁ pS ₂ pS ₃ pS ₄ conjpS ₅ pS ₆	2 (0,06 %)	–	–
Усього	170 (5,7 %)	Усього	317 (10,2 %)
Разом	2983 (100 %)	Разом	3094 (100 %)

Таким чином, *двокомпонентний тип* вирізняється наявністю обмеженого переліку моделей (9) і більша частина яких є продуктивними. Причому чотири моделі, що функціонують у зіставлених мовах, вирізняються формальною симетричністю. Пор.: франц.: SA, S₁S₂, AS, SAdv – укр.: SA, S₁S₂, AS, SAdv. Найменш продуктивними в українській мові виявилися групи прийменникових моделей (pS, pAdv), а у французькій не представлені ад’єктивно-адвербіальні моделі (AAdv). Це свідчить про аналітичний характер французької мови і про перевагу атрибутивних відношень у складних назвах в українській мові.

Модель **SA** – властива гастрономічній терміносистемі французької та української мов, належить до продуктивних: франц.: 358 ТО (12 %); укр.: 598 (19,3 %). Пор.: франц.: *crème fraîche* ‘сметана’, *gâteau breton* ‘фруктове тістечко з ромом’, *eau*

minérale ‘мінеральна вода’; укр.: *булочка подільська*, *галушка полтавська*, *ікра червона*.

Модель **S₁S₂** – також властива даній терміносистемі зіставлених мов, але її продуктивність у французькій мові на половину відрізняється в українській мові: франц.: 147 ТО (4,9 %); укр.: 62 ТО (2 %). Пор.: франц.: *beurre noisette* ‘горіхове масло’, *galette gâteau* ‘плоский пиріг’, *sucre glace* ‘цукрова глазур’; укр.: *білок яйця*, *паста «Океан»*, *аскорбінат натрію*.

Моделі **AS** віддає перевагу українська мова – 188 ТО (6 %) на відміну від французької, де її продуктивність складає – 61 ТО (2 %). Пор.: франц.: *blanc cassis* ‘лікер із чорної смородини’, *grand crème* ‘подвійне еспресо з молоком’, *poilveau vin* ‘свіже вино’; укр.: *абрикосовий джем*, *бананова заколотка*, *гречана каша*.

Модель **SAdv** по кількості термінологічних одиниць у досліджуваних мовах майже однакова. Пор.: франц. – 57 ТО (1,9 %) і укр. – 68 ТО (2,2 %). Наприклад, франц.: *artichauts à la lyonnaise* 'артишоки по-ліонськи', *barbue à la fermière* 'калкан по-фермерськи'; укр.: *завиванець по-гуцульському*, *котлети по-київськи*, *борщ по-житомирському*.

Трикомпонентний тип у французькій мові представлений 18 моделями, а в українській тільки 8 моделями. Серед симетричних моделей можна назвати чотири: S_1pS_2 : франц.: 599 ТО (20 %) і укр.: 203 ТО (6,5 %); ApS : франц.: 12 ТО (0,4 %) і укр.: 2 (0,06 %); SA_1A_2 франц.: 9 ТО (0,3 %) і укр.: 18 (0,6 %); S_1AS_2 франц.: 3 ТО (0,1 %) і укр.: 7 (0,2 %).

Наприклад, S_1pS_2 : франц.: *omelette au fromage* 'омлет із сиром', *aspic de crabes* 'заливне з крабів', *banane en beignet* 'пиріжок з бананом'; укр.: *паштет з гусятини*, *телятина під майонезом*, *холодець із свинини*.

ApS : франц.: *genoise à l'abricot* 'генуезьке тістечко з абрикосом'; укр.: *особливий від Рєзіни (коктейль)*.

SA_1A_2 : франц.: *consommé blanc simple* 'яловичий або овочевий бульйон', *crème épaisse fraîche* 'густа сметана'; укр.: *борошно пшеничне разове*, *горіх лісовий американський*.

S_1AS_2 : франц.: *vin blanc cassis* 'біле вино з чорносмородиноним лікером', *poulet sauté chasseur* 'курча тушкована по-мисливськи'; укр.: *«Геркулес» – вівсяні пластівці*, *лілія Давнього Риму (напій)*, *індичка фарширована рисом*.

Можна зробити висновок, що найбільш активними у гастрономічній терміносистемі зіставлених мов є дво- і трикомпонентні синтаксичні типи (франц.: 1369 ТСС (46 %); укр.: 1173 ТСС (38 %)), з них по три моделі в кожній мові складають ядро синтаксичного способу терміноутворення. Але найбільшою активністю у французькій та українській досліджуваній терміносистемі залишаються моделі двокомпонентного типу.

Багатокомпонентний тип термінологічних словосполучень утворюється внаслідок можливої необмеженої кількості означальних компонентів зі специфічними ознаками [Кодухов]. Проте його продуктивність порівняно невелика: франц.: 242 ТСС (8,1 %), укр.: 378 ТСС (12,2 %). Наявність великої кількості різнорідних моделей багатокомпонентного типу (від чотири-до чотирнадцятикомпонентних) засвідчує про постійне поповнення французької і української терміносистем «Гастрономія» новими поняттями, найменування яких відбувається за допомогою тих термінологічних одиниць, що вже зафіксовані у терміносистемі.

Необхідно відзначити, що серед багатокомпонентних моделей французької та української гастрономічної терміносистемі функціонує велика кількість малопродуктивних моделей: наприклад, франц.: $SA_{1\text{conj}}A_2$, $S_1S_2pS_3A$, $A_1S_1A_2pS_2pS_3$; укр.: $S_1PrtpS_2S_3$, $A_1A_2S_1pS_2$, $S_1pAS_2pS_3pS_4$ та інші.

П'ять моделей S_1ApS_2 , $S_1S_2pS_3$, AS_1pS_2 , $S_1pS_2pS_3$, $S_1pS_2pAS_3$ функціонують симетрично у досліджуваній терміносистемі зіставлених мов:

S_1ApS_2 : франц.: *merlan frit en colère* 'піджарений мерлан під соусом', *salsa grecque aux crevettes* 'грецька сальса з креветками'; укр.: *салат овочевий з бруквою*, *кисіль медовий з молоком*.

$S_1S_2pS_3$: франц.: *potage poule au pot* 'суп курячий', *entrecôte maître d'hôtel* 'антрекот метр дотель'; укр.: *захід сонця в Бомбеї (напій)*, *пуні плантатора з Miccicini (напій)*.

AS_1pS_2 : франц.: *petits fours au café* 'птіфур з кавовою начинкою', *nouvelles pommes de terre* 'молода картопля'; укр.: *жєневська підлива до риби*, *каліфорнійський чай із льодом*.

$S_1pS_2S_3$: франц.: *paté de foie gras* 'пиріг з гусячою печінкою та смальцем', *omelette de la mère poulard* 'омлет із яєць з вершиками'; укр.: *картопля з соусом бешамель*, *салат з листків борицівника*.

$S_1pS_2pAS_3$: франц.: *côte de beef dans le faux filet* 'біфштекс на кістці', *carré d'agneau à la bonne femme* 'філе ягня по-бабусиному'; укр.: *салат з рибою під сметанним соусом*, *чорба зі шпинату з картопляними галушками*.

За характером зв'язку між компонентами у словосполученні серед моделей синтаксичного способу номінації розрізняються приєдникові та безприєдникові. У процесі дослідження ТСС встановлено, що для кожного синтаксичного типу терміноутворчих моделей характерним є вживання приєдників, причому їх комплексний склад порівняно невеликий, що зумовлюється потребами найменування нових кулінарних термінів: франц.: *à, de, en, sur, dans, chez, pour*; укр.: *з, в, із, від, зі, у, під*.

За кількістю приєдників моделі, що їх використовують, були розподілені на п'ять груп: 1) з одним приєдником; 2) з двома приєдниками; 3) з трьома приєдниками; 4) з чотирма приєдниками; 5) з п'ятьма приєдниками.

1. **Моделі з одним приєдником** властиві і французьким і українським кулінарним термінам у моделях двокомпонентного, трикомпонентного та багатокомпонентного типів.

Двокомпонентний тип: франц.: *filets de veau* 'теляче філе', *banane en beignet* 'пиріжок з бананом'; укр.: *суп з галушками*, *рулет в омлеті*, *картопля у фритюрі*.

Трикомпонентний тип: франц.: *ananas en surprise glacé* 'ананас у льоді', *écorces d'orange confites* 'цукати'; укр.: *салат з цвітної капусти*, *картопля молода в сметані*.

Багатокомпонентний тип: франц.: *petits pains soufflés aux amandes* 'солодкі булочки з мигдалем'; укр.: *гуска фарширована картоплею в тісті*, *кабала смажена по-болгарськи з відвареною картоплею*.

2. **Моделі з двома приєдниками** властиві трикомпонентним і багатокомпонентним типам французької та української терміносистемі:

франц.: *plat de côte de porc* 'барбекю із свинячих ребер', *pommes de terre farçis à la ciboulette* 'картопля фарширована цибулею'; **укр.:** *пауетет з мозку в трубочках, салат зі стручкової квасолі з салом*.

3. **Моделі з трьома прийменниками** більше характерні для термінологічних словосполучень багатокомпонентного типу французької мови, але в процесі дослідження нами були зафіксовані поодинокі випадки функціонування трьох прийменників у термінологічних словосполученнях української мови: **франц.:** *ragoût de mouton à la bonne femme aux pois chiches* 'рагу із баранини з турецьким горошком по-бабусиному'; **укр.:** *суп з савойської капусти з рибою в горщечку*.

4. **Моделі з чотирма прийменниками** зустрічаються тільки у термінологічних словосполученнях французької мови досліджуваної терміносистеми: **франц.:** *salade de pommes de terre sucrées en coquilles à la hongroise* 'салат з солодкої картоплі в черепашках по-угорськи'.

5. **Моделі з п'ятьма прийменниками** також тільки у французькій гастрономічній терміносистемі: **франц.:** *médallions de poulet au sirop d'érable aux graines de pavot* 'медальйони з курчати в сиропі з явора в зернятках маку'; *steaks de cerf aux baies de genièvre sur coulis de bleuets* 'біфштекси з оленятини в ягодах ялівця на підливі з чорниць'.

Таким чином, розглянувши синтаксичне термінотворення у досліджуваних мовах, можна зробити **висновки:**

1. Кожному структурному типу відповідають певні термінотворчі моделі, але їх кількість і структура залежить від різного типу цих мов: *аналітичного* французької мови та *синтетичного* української мови.
2. Прості терміни в обох мовах складають 50 % від загальної кількості досліджуваної лексики.
3. Найбільш активними серед багатокомпонентних термінів в обох мовах виявилися дво- і трикомпонентні синтаксичні типи.
4. Функціонування паралельних моделей в обох мовах зумовлено впливом загальноживаної лексики на гастрономічну термінологію.
5. За характером зв'язку між компонентами у словосполученні виділяються прийменникові і безприйменникові термінологічні моделі. Було виявлено тенденцію в українській мові до використання моделей з одним, двома прийменниками або без прийменників. Французька мова, внаслідок аналітичного характеру своєї структури, віддає перевагу моделям з одним, двома, трьома, чотирма та п'ятьма прийменниками.

Подальша перспектива даного дослідження вбачається у становленні структурно-граматичної характеристики головного і залежного компонентів, а також у вивченні семантичних особливостей досліджуваних термінологічних словосполучень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. – М.: Наука, 1977. – 216 с.
2. Винье Ж., Мартэн А. Язык французской технической литературы. – М.: Высш. шк., 1981. – 106 с.
3. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М.: Добросвет, 2000. – 832 с.
4. Головин Б.М. Лингвистические основы учения о терминах: учеб. пособие [для филологических специальностей вузов] / Б.М. Головин, Р.Ю. Кобрин. – М.: Высш. шк., 1987. – 103 с.
5. Клычёва Г.В. Русские синтаксические типы и гнезда терминообразований юриспруденции // Потенциал русского языка: Аспекты и методы исследования: Сб. статей / Отв. ред. Т.Х. Каде. – Краснодар: Кубанск. гос. ун-т, 1999. – С. 95-116.
6. Лейчик В.М. О процессе формирования термина // Функционирование терминов в современном русском языке. – Горький: Изд-во Горьк. ун-та, 1986. – С. 32-39.
7. Лотте Д.С. Образование и правописание трёхэлементных научно-технических терминов. – М.: Наука, 1969. – 117 с.
8. Мисик Л.В. Генезис та функціонування термінологічних словосполучень в англійській науковій юридичній літературі // Іноземна філологія. – Львів, 1993. – Вип. 105. – С. 91-102.
9. Онипко И.Л. Структурно-семантическая характеристика русских терминологических словосочетаний // Русское языкознание. – 1983. – № 7. – С. 133-138.
10. Юрченко В.С. Философские и лингвистические проблемы семантики: Пособие по спецкурсу. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1993. – С. 37-38.